

OBLJETNICA KATASTROFALNIH POPLAVA U ISTOČNOJ HRVATSKOJ

Deset godina od poplava u istočnoj Slavoniji

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Prošlo je deset godina od katastrofalnih poplava u svibnju 2014. koje su pogodile istočnu Hrvatsku, posebno Cvelferiju i brodsku Posavinu, probile nasipe kod Rajeva Sela i Račinovaca te prisilile na evakuaciju nekoliko tisuća stanovnika, a rekordne su oborine i vodostaji rijeka zabilježeni i u Bosni i Hercegovini te Srbiji, što je rezultiralo ekstremnom količinom vode u rijeci Savi

Katastrofalne poplave u istočnoj Hrvatskoj

Deset je godina prošlo od katastrofalnih poplava koje su u svibnju 2014. pogodile istočnu Hrvatsku. Poplave na području Republike Hrvatske bile su dio poplava koje su zahvatile cijelu jugoistočnu Europu u svibnju 2014. i odnijele više od 60 života. Osim u istočnoj Hrvatskoj rekordne oborine zabilježene su i u Bosni i Hercegovini te Srbiji. Zabilježeni su rekordni vodostaji rijeka Une, Vrbasa, Ukline, Bosne i Drine koje utječu u Savu, što je formiralo ekstremnu količinu vode u samoj Savi. Najugroženiji su bili dijelovi Cvelferije i brodske Posavine. Rijeka Sava dosegla je rekordnu razinu te je probila nasipe kod Rajeva Sela i Račinovaca. Evakuirano je nekoliko tisuća stanovnika iz Gunje, Račinovaca, Rajeva Sela, Bošnjaka, Vrbanje, Drenovaca, Strošinaca, Đurića, Posavskih Podgajaca i Soljana. Evakuirani ljudi bili su smješteni u Županji, Cerni, Gradištu, Privlaci, Otoku, Komletincima, Brčkome i drugim mjestima. Kako je uopće došlo do toga katastrofalnog događaja? Meteorološka zbivanja započela su dolaskom hladne fronte u noći s nedjelje 11. svibnja na ponedjeljak 12. svibnja 2014. Ta je fronta bila vezana uz duboku ciklonu nad Sjevernim morem, koja je donijela osjetno hladniji zrak. Sjeverozapadne je krajeve unutrašnjosti zahvatila u večernjim satima nedjelje 12. svibnja 2014., a potom se brzo pre-

mjestila prema istoku i jugu Hrvatske. Nad sjevernom se Italijom formirala sekundarna ciklona Donat, koja se u noći s utorka 13. svibnja na srijedu 14. svibnja 2014. preko hrvatskog dijela Jadrana premjestila nad istok jugoistočne Europe. Na istoku Hrvatske te u Bosni i Hercegovini i Srbiji pale su vrlo velike količine kiše. U Bosni i Hercegovini u deset dana pale su ekstremne količine oborina od 200 do 250 litara kiše po kvadratnom metru, mjestimično i više. Protoci rijeka, južnih pritoka rijeke Save, iznosili su rekordne količine kubnih metara u sekundi: Una 1750 m³/s, Vrbas 2000 m³/s, Bosna 3500 m³/s i Drina 4000 m³/s. U svojim povijesnim maksimumima ulijevale su se u Savu te je zbog toga i rijeka Sava dostigla dosad nezabilježene protoke i vrijed-

nosti vodostaja. Prosječni protok rijeke Save kod Županje iznosi 1000 – 1100 m³/s, a na mjerodavnome vodomjeru u Županji 16. svibnja 2014. izmjeren je protok od 5500 m³/s.

Sljedećeg dana, 17. svibnja 2024., Sava je probila nasipe kod Rajeva Sela i Račinovaca te je uslijedila evakuacija mještana tih dvaju naselja te iz dijela sela Gunje. Tada su evakuirane tisuće stanovnika savskog područja, a na području Hrvatske poplave su oduzele dva života. Poplavama je prethodio višednevni enormni porast vodostaja rijeke Save i njezinih pritoka uzrokovan jakim ciklonom i višednevnim oborinama koje su dovele do nezabilježene količine vode u Savi zbog koje je rijeka probila nasipe na dva mjestima i izlila se na posavskome području u Slavoniji.

Savski nasipi u Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj županiji, dugi ukupno 214 kilometara, tog su dana probijeni na dva mjesta, prvo kod Rajeva Sela i samo petnaestak minuta poslije na području Račinovaca, nakon čega su uslijedili izlivanje rijeke i katastrofalna poplava. Voda je prodrla u nebranjeni dio zemljišta, pri čemu su prva na udaru

Katastrofalne poplave pogodile su istočnu Slavoniju u svibnju 2014.

Pogled na poplavljene kuće (foto: Davor Janković/ PIXELL)

bila dva spomenuta sela. Ipak, najgore je prošla obližnja Gunja, koja se nalazi uz Savu između tih dvaju sela i koja je u prirodnoj depresiji. Voda je ubrzo počela puniti cijeli prostor. Popuštanje nasipa nije se moglo predvidjeti jer je visina vodostaja bila na razini do tada nezabilježene tisućugodišnje velike vode. Poplavljene kuće nisu bile jedina šteta. U poljoprivrednome kraju stradale su i njive, poljoprivredni strojevi te domaće životinje. Hrvatska je tada pokazala veliko srce te se cijela zemlja ujedinila i organizirala kako bi pomogla stanovnicima poplavom zahvaćenih područja istočne Slavonije.

Hrvatske vode su nakon poplava angažirale *Geokon Zagreb d.d.* i *Institut IGH d.d.* da obave potrebne istražne radove na temelju kojih su određeni uzroci djelomičnog ili potpunog rušenja nasipa. Stručno povjerenstvo formirano nakon katastrofe s ciljem da utvrdi razlog puknuća nasipa u Rajevu Selu zaključilo je da je do puknuća došlo zbog hidrološkog sloma podnožja samog nasipa. Slijedom analize rezultata istražnih radova izrađeni su projekti sanacije i obnove nasipa za koje se smatra da će sada biti otporniji na djelovanje visokih voda. Sanacija dionica savskih nasipa oštećenih prilikom poplave započela je početkom srpnja 2014. Prema Zakonu o sanaciji poplavama pogođenog područja na području Vukovar-

ske-srijemske županije, koji je omogućio hitnost postupaka ugovaranja, izrađeni su projekti obnove i ugovoreni radovi. Sanacijskim se radovima pristupilo svim potrebnim kapacitetima i materijalima. Do kraja studenog 2014. zatvorena su dva prodora nasipa u Račinovcima i Rajevu Selu te odron nasipa u Račinovcima, Bošnjacima i Topoli. Radovi na sanaciji proboja i odrona nasipa bili su najvažniji dio radova i njihovim dovršetkom savski je nasip u cijelosti vratio svoju funkcionalnost, a u sljedećih nekoliko godina obnovljeni su i oštećeni objekti.

Puknuće nasipa kod Rajevog Sela (foto: D. Stanković/ PIXELL)

Poplavljena Gunja snimljena iz zraka

Tada je Gunja postala simbol jedne od najvećih prirodnih katastrofa koja je pogodila Hrvatsku. U poplavi su život izgubile dvije osobe, a šteta je zabilježena na više od 7500 građevina. Materijalna šteta koju su prouzrokovale poplave procijenjena je na tadašnjih 1,7 milijardi kuna (225,6 milijuna eura). Iako su kuće i infrastruktura u međuvremenu obnovljeni, poplave su dodatno potaknule iseljavanje s tog područja i velik broj stanovnika odselio je izvan Hrvatske. To su potvrdili i poražavajući rezultati popisa stanovništva iz 2021., prema kojima je Vukovarsko-srijemska županija u posljednjih deset godina izgubila čak 35 083 stanovnika, a gotovo trećina tog broja odnosi se na županijsku Posavinu. Najveći pad, od gotovo 30 posto, bilježe tri općine u istočnome dijelu županijske Posavine: Drenovci, Vrbanja i Gunja, koje su ostale bez ukupno 3634 stanovnika. Gospodarstvo se ipak nije uspjelo opo-

Poplave su prouzročile veliku materijalnu štetu

raviti. Dvije tvornice namještaja s više od stotinu zaposlenih su, nažalost, zatvorene, a Gunja je ostala bez velikog broja radnika. Dio stanovnika ostao je u gradovima kamo su otišli u vrijeme poplava, neki su se vratili, a neki su otišli trbuhom za kruhom. Sve to doprinijelo je činjenici da je od Domovinskog rata do danas broj stanovnika Gunje prepolovljen, s nekadašnjih 5172 na današnjih 2600.

Prigodom obilježavanja desete obljetnice nezapamćenih poplava u Domu kulture u Račinovcima postavljena je izložba "Sjećanje na poplavu 2014. – 2024.", koja na 48 fotografija prikazuje kako su izgledali Račinovci i Rajevo Selo nakon puknuća nasipa, a ispred Gradskog muzeja u Županji postavljena je izložba fotografija "Žedni preko vode" vinkovačkog

fotografa Zvonimira Tanockog, koji je kao pripadnik HGSS-a na poplavljenome području napravio više od 2000 fotografija. Namjera mu je bila fotografijom zabilježiti hrabre ljude: od stradalnika koji su u poplavi izgubili sve do onih koji su sudjelovali u spašavanju ljudi i imovine te u otklanjanju posljedica poplave.

Od 2014. do danas realizirano nekoliko projekata zaštite od katastrofa

Od tada je učinjeno mnogo kako bi sigurnost stanovnika koji žive na tome području bila na najvišoj mogućoj razini. Upravo je deseta obljetnica katastrofalnih poplava u istočnoj Slavoniji važan podsjetnik na važnost ulaganja u sustave zaštite i prevencije.

Hrvatske vode su od 2014. do danas kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. realizirale nekoliko projekata zaštite od katastrofa sufinanciranih sredstvima iz Europskog fonda za regionalni razvoj u iznosu od 85 posto. Jedan od prvih projekata bio je projekt modernizacije lijevoobalnih savskih nasipa od Račinovaca do Nove Gradiške, čija je priprema započela nakon katastrofe koja se dogodila u svibnju 2014. Prve mjere sanacije oštećenih dionica nasipa poduzete su odmah nakon poplavnog događaja na dionicama nasipa u naseeljima Račinovcima, Rajevu Selu, Topoli, Bošnjacima i Štitaru. Studijskom i projektnom dokumentacijom razmatrana je dionica ukupne duljine 236,7 km od Račinovaca (granica s Republikom Srbijom) do Nove Gradiške. Definirana je provedba hitnih *no regret* mjera povećanja razine sigurnosti nasipa i zaobalja na dionicama dužine 172,5 kilometara izgradnjom 80,2 kilometra balastnih bermi sa servisnim putom i plošnim drenom, 74,8 kilometara servisnih putova s plošnim drenom i osam zasebnih projekata ukupne duljine 17,5 kilometara izvedbom vodonepropusne zavjese.

Projekt "Modernizacija lijevoobalnih savskih nasipa od Račinovaca do Nove Gradiške" vrijedan je 49 milijuna eura, od čega bespovratna EU-ova sredstva čine 41,7 milijuna eura. U administrativnome smislu projekt prolazi kroz dvije županije, Vukovarsko-srijemsku i Brodsko-posavsku, te 16 jedinica lokalne samouprave, dok je rješavanje imovinskopravnih od-

Hrvatske vode pokrenule su projekte modernizacije lijevoobalnih savskih nasipa

nosa obuhvatilo 40 katastarskih općina. U Vukovarsko-srijemskoj županiji ukupna duljina moderniziranoga lijevoobalnog savskog nasipa iznosi 48,4 kilometra, među koje se ne ubrajaju dionice koje su obnovljene i modernizirane odmah nakon poplavnog događaja u periodu od 2014. do 2016. Na području Brodsko-posavske županije modernizirana su oko 122 kilometra lijevoobalnoga savskog nasipa.

Zaključne napomene

Nažalost, u 2014. poplave nisu pogodile samo istočnu Slavoniju. Iste godine velike probleme s poplavama imala je i Hrvatska Kostajnica, kada je zbog vode uništeno 150 domova. Očekuje se da će poplave postati sve češće i razornije u budućnosti. Zato još jednom želimo istaknuti koliko je važno provoditi projekte zaštite od katastrofa, jer su oni ključni za smanjenje rizika i posljedica koje mogu imati na stanovništvo i imovinu, kako je istaknuto i u Građevinaru 7/2014.

Kako bi se smanjile štete i zaštitili životi, treba graditi i održavati nasipe, unaprjeđivati sustave za rano upozoravanje te educirati stanovništvo o negativnim utjecajima visokih vodostaja rijeka i poplava. Takve mjere omogućuju pravodob-

nu reakciju, smanjuju gubitke i jačaju otpornost na klimatske promjene. Svaka materijalna šteta može se nadoknaditi, ali ljudske žrtve nenadoknadiv su gubitak. Zato su ulaganja u prevenciju i pripremu od iznimne važnosti za zaštitu naših lokalnih sredina od takvih prirodnih katastrofa.

Izvori:

- <https://voda.hr/hr>
- <https://www.crometeo.hr/ciklona-donat-u-brojkama-koliko-je-ki-se-palo/>
- <https://web.archive.org/web/20140520220551/http://www.voda.hr/p-font-size-120052014font-p-p-aligncentermilenijske>
- http://www.casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE_67_2015_12_Dru%C5%A1tvene-3.pdf
- <https://app.24sata.hr/media/imagenes/2024-20/mixcollage-17-may-2024-09-50-am-5221.jpg>